

12. Федорова О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе теоретического и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М.: Высшая школа, 1970. – 301 с.

REFERENCES

1. Hrynko, V. O. (2012). *Osoblyvosti pedahohichnoi diialnosti vykladacha vyshchoi shkoly u suchasnu epokhu*. [Features of pedagogical activity of teacher of higher school in the modern era]. Kyiv.

2. Hrynova, M. V. (2008). *Samorehuliatyia: navch.-metod. posib*. [Self-regulation: ucheb.method. allowance]. Poltava.

3. *Entsyklopediia osvity (2008) / Akad. ped. nauk Ukrainy: [hol. red. V. H. Kremen]*. [Encyclopedia of education / Acad. med. of Sciences of Ukraine: [goal. edited by V. G. Kremen]. Kyiv.

4. Isaev, A. V. (2012). *Proektirovanie professionalno-orientirovannoy obrazovatelnoy sredi' v vuze* [Design professionally oriented educational environment in the University]. Volgograd.

5. Kostyuk, D. A. (2014). *Pedahohichni umovy formuvannia fakhovoi kompetentnosti u maibutnikh tekhniv-elektrykiv silskoho hospodarstva*. [Pedagogical conditions of formation professional competence of future children agriculture]. Kyiv.

6. Makarenko, V. I. (2014). *Metod poshukovo-doslidnytskykh proektiv yak zasib formuvannia naukovy-doslidnytskykh umin studentiv*. [The method of search and research projects as a means of formation of research skills of students]. Kirovohrad.

7. Makarenko, V. I. (2015). *Formuvannia tvorchoi kompetentnosti maibutnikh likariv na zaniattiakh z biofizyky*. [Formation of creative competence of future doctors in the classroom in Biophysics]. Kyiv.

8. Makarenko, V. I. (2015). *Formuvannia fakhovykh kompetentsii u studentiv vyshchyykh medychnykh navchalnykh zakladiv*. [The formation of professional competence at students of higher medical educational institutions]. Poltava.

9. Manko, V. M. (2000). *Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiino-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin*. [Didactic conditions of formation of students' professional-cognitive interest in special subjects]. Kyiv.

10. *Slovyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky (2006)*. [The dictionary of professional pedagogy]. Odesa.

11. Troshkin, O. V. (2004). *Pedahohichni umovy rozvytku initsiatyvnosti maibutnikh dyzaineriv u protsesi navchalno-tvorchoi diialnosti*. [Pedagogical conditions of development of creativity of future designers in the process of educational-creative activity]. Donetsk.

12. Fedorova, O. F. (1970). *Nekotory'e voprosy' aktivizatsii uchashchih'sya v protsesse teoreticheskogo i proizvodstvennogo obucheniya*. [Some of the questions of activation of students in the theoretical and industrial training]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАКАРЕНКО Володимир Іванович –

викладач кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики Вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія».

Наукові інтереси: фахова підготовка майбутніх лікарів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MAKARENKO Vladimir Ivanovich –

Lecturer of the Department of medical informatics, medical and biological physics, Higher State Educational Establishment of Ukraine «Ukrainian Medical Stomatological Academy».

Circle of scientific interests: professional training of future physicians.

УДК 377.3

МОСКОВ Василь Анатолійович –

викладач спеціальних дисциплін

Державного навчального закладу

«Вище професійне училище №7 м. Вінниця»

e-mail; vmvinnitsa@gmail.com

**СТРУКТУРА І ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Життєвими орієнтирами сучасної молоді є професійна кар'єра, одержання матеріальних благ, задоволення духовних потреб, але мало хто замислюється над тим, якими шляхами

можна одержати бажане. В їхньому арсеналі має бути дотримання морально-етичних норм в особистому і суспільному житті. Це стане досяжним завдяки комплексності в підготовці фахівців, піднесення загальнолюдських моральних чеснот: поваги до людської

гідності й відповідальність, слідування обов'язку, чесності, справедливості, сприяння суспільному благу.

У професійній діяльності кваліфікований робітник будівельного профілю виконує різні види економічної діяльності: працює з фінансовою документацією, займається плануванням, організацією і контролем технологічного процесу, проводить маркетинговий аналіз, здійснює підприємницьку діяльність тощо. Водночас зазначені види економічної діяльності потребують від кваліфікованого робітника будівельного профілю відповідних знань, умінь, навичок, певної мотивації й особистісних якостей, що сприяють досягненню ефективних результатів розвитку організації (установи). Це актуалізує значення компетентнісного підходу для нашого дослідження. Тому, конкретизувавши ознаки, що визначають специфіку економічної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника будівельного профілю та його економічні функції, ми можемо визначити її структуру та зміст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий доробок Н. Бібік, І. Зимньої, С. Кравець, О. Овчарук, А. Хуторського та ін. присвячений визначенню ключових компетентностей і їх формуванню в учнів загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів.

Дослідження В. Лозовецької, П. Лузана, В. Ягупова та ін. розкривають широкий спектр складових професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, проблеми їх формування і розвитку як провідного результату освіти.

Окремі аспекти змісту, структури, особливостей запровадження педагогічних технологій у контексті формування професійної компетентності, в тому числі й у ПТНЗ, розкриті М. Артюшиною, А. Вербицьким, Л. Карташовою, О. Пометун, Г. Романовою, Л. Сліпчишин, І. Якиманською та ін.

Різні види, специфіка, методика формування компетентності обґрунтовувалися в працях: Н. Амінова, Л. Боголюбова (соціальна компетентність); Л. Антропова, С. Рогожкіна, О. Фадейкіна (комунікативна компетентність); А. Белкіна, А. Бусигіної, М. Лобанової, В. Нестерова (педагогічна компетентність); Н. Витківської (інформаційна компетентність); П. Шендерова (дослідницька компетентність) та ін.

Проблема формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у центрах професійно-технічної освіти знайшла своє відображення у різних

напрямах педагогічних досліджень. Її аспекти розглядалися в працях: В. Кременя, В. Олійника, С. Гончаренка, І. Зязюна, Н. Ничкало, О. Савченко, О. Сухомлинської, В. Радкевич та ін. Висвітлювали проблему і зарубіжні дослідники: Дж. Равен, Р. Бернс, С. Корчинський, К. Роджерс, та ін.

Компетентність, як наукова категорія тлумачиться вітчизняними та зарубіжними вченими в різних аспектах: філософському (В. Кремень, І. Зязюн, В. Андрущенко, П. Саух, Б. Бім-Бад, Б. Гершунський, С. Гессен); психологічному (К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, О. Петровського, С. Рубінштейна); педагогічному (І. Зязюн, І. Ісаєв, М. Кадемія, Н. Кузьміна, М. Нікандров, О. Новиков, Ю. Варданян, В. Загвязінський, Г. Подчалімов, В. Сластьонін, Т. Шахматов, Г. Маркова, Дж. Равен, Б. Оскарссон, С. Шо, В. Хутмакер, Г. Халаж); в аспекті теорії навчальних завдань (Г. Балла, Г. Машбиця); в аспекті професійної освіти (Р. Гуревич, Н. Ничкало, П. Лузан, В. Манько, С. Кулик, В. Радкевич, М. Олександрова).

Мета статті – проаналізувати структуру економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю і її формування у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу досліджень. На основі узагальнення літературних джерел з проблеми дослідження ми вважаємо доцільним структуру економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю представити такими компонентами: мотиваційно-ціннісним, когнітивним та діяльнісним (рис. 1).

Кожний із зазначених компонентів складається із відповідних елементів: мотиваційно-ціннісний (мотиви, потреби, особистісні якості, ціннісні орієнтації), когнітивний (знання), діяльнісний (досвід, творча діяльність). Будь-яка діяльність відбувається під впливом мотивів, адже спрямована на досягнення певних цілей.

Спираючись на розроблену І. Родигіною загальну структуру компетентності [1, с. 48], представимо об'єктивні зв'язки між мотиваційно-ціннісним, когнітивним та діяльнісним компонентами, що мають бути врахованими під час моделювання процесу формування економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю у процесі фахової підготовки, що забезпечить переведення компетентнісних ідей у практичну площину. Так, від потреб, інтересів, цінностей молодшої людини залежить успішність оволодіння нею

знаннями. У зворотному зв'язку, без знань та вмінь не може бути сформоване адекватне ставлення до діяльності, моральні орієнтири, якості особистості.

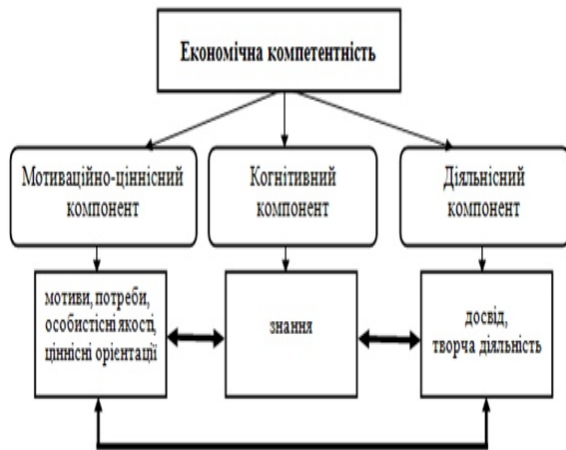

Рис. 1. Взаємодія компонентів економічної компетентності

Мотиваційний компонент. Виконуючи ту чи іншу економічну функцію, кваліфікованому робітників будівельного профілю необхідні певні мотиви, знання, вміння, навички і особисті якості, щоб досягти позитивного результату професійної діяльності. Своєрідними індикаторами, що дають поштовх до економічної діяльності кваліфікованих робітників будівельного профілю є мотиви, потреби, ціннісні орієнтації, котрі складають мотиваційний компонент економічної компетентності. Саме вони виступають головними стимулами до засвоєння нових економічних знань, готовності до економічної діяльності, особистісного та професійного розвитку. На думку психологів, мотивація визначає поведінку особистості і виступає акумулятором особистісного досвіду. Відомий психолог С. Рубінштейн зазначав, що мотиви складають ядро особистості. Знаючи особливості людини, можна судити про її мотиваційну сферу. Вивчаючи мотиваційну сферу, ми тим самим вивчаємо і саму особистість.

Мотиваційно-ціннісний компонент забезпечує передумови для реалізації інших структурних компонентів, визначає позитивне ставлення до професії, рівень усвідомленості цінності знань для розвитку своєї особистості та виступає базовою характеристикою готовності до професійної діяльності. Остання в свою чергу включає формування та розвиток професійних якостей фахівця, з-поміж яких ретельність та

системність в роботі, посидючість, відповідальність, дисциплінованість, цілеспрямованість, оперативність (швидке реагування на різноманітні ситуації), ділова завзятість і наполегливість, ерудованість, впевненість у собі та прийнятих рішеннях, підприємливість.

Таким чином, мотиваційно-ціннісний компонент розглядається як система соціально-економічних цінностей, потреб, почуттів, що мотивують учнів до економічної діяльності, формують до неї позитивне ставлення, усвідомленість важливості енергоефективної та енергоекономічної діяльності, викликають стійкий інтерес до набуття знань та формування необхідних умінь.

У структурі економічної компетентності когнітивний компонент розглядатимемо як знання професійної термінології, фактів, концепцій, принципів і теорій економіки; накопичення системних фахових знань та міжпредметних зв'язків, що є теоретичною і методичною основою ефективної економічної діяльності фахівця.

Значущість знань у структурі компетентності очевидна з огляду на те, що, з одного боку, вони слугують базою для формування умінь і навичок, а з іншого, – існує особливий вид знань про способи діяльності, представлений у формі правил, пам'яток, алгоритмів тощо, котрий забезпечує процесуальний аспект навчання. Варто наголосити, що зміст економічної освіти змінюється у зв'язку з перетвореннями в українському суспільстві.

Забезпечити теоретичний та практичний рівень розвитку економічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю допоможуть такі загальноосвітні та загально-професійні предмети як «Економіка», «Основи галузевої економіки і підприємництва», а також предмети професійно-теоретичної підготовки. Формування економічних знань майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю має здійснюватися за чітко продуманою системою аудиторних і позааудиторних занять. У майбутньому набуті знання з економічних дисциплін стануть підґрунтям для проходження виробничої практики і самостійної роботи. Важливе значення у формуванні економічної компетентності кваліфікованих робітників будівельного профілю мають не лише знання економіки, а й оперування економічними уміньми і навичками.

Знанієва система характеризувалася абсолютизацією знань і однозначністю трактовок і висновків, а нова компетентнісна

пов'язана з розумінням динамічності знань, з посиленням самостійності та активності людини, із залученням особистісної сфери в освітній процес, і це є визначальною відмінністю, що зумовлює вихід на наступні елементи компетентності.

Проведений аналіз доцільності використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання переважної більшості предметів під час навчання майбутніх кваліфікованих робітників показав, що формування в учнів умінь і навичок та професійна орієнтація можливі лише за умови активного використання комп'ютерно орієнтованого методичного забезпечення курсу, направлено не лише на організацію та підтримку навчального процесу, а й на здійснення основних видів навчальної діяльності, в тому числі й з пошуку, збирання та оброблення інформації [2].

Таким чином, когнітивний компонент розглядається як набуття системи економічних знань, усвідомлення технології професійної економічної діяльності.

Третім елементом структури економічної компетентності, на нашу думку, має бути діяльнісний компонент, що характеризується майстерністю використання майбутніми кваліфікованими робітниками будівельного профілю набутих професійних знань, передбачає досвід прояву компетентності в стандартних і нестандартних ситуаціях, тобто уміння діяти за зразком і досвід творчої діяльності.

Діяльнісний компонент – це вміння та навички, готовність розв'язувати проблеми економічного спрямованості, планувати та організовувати економічну діяльність, аналізувати та оцінювати результати своєї діяльності, а також сукупність професійно важливих якостей особистості майбутнього кваліфікованого робітника будівельного профілю, як то: професійна активність, відповідальність, комунікативність, толерантність, емпатійність, чесність, прагнення до постійної самоосвіти та самовдосконалення, підвищення професійної кваліфікації тощо. Результатом є відповідний рівень економічної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника будівельного профілю [3].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Зазначені структурні компоненти визначають цілісність досліджуваної компетентності і знаходяться в тісній взаємодії. Кожний компонент може впливати на розвиток інших компонентів. За умови несформованості чи недостатнього рівня сформованості бодай одного з компонентів функціонування компетентності

неможливе. Напрями подальших наукових досліджень вбачаємо в обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов ефективного формування економічної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника будівельного профілю.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Родигіна І. В. Структура компетентності як педагогічного явища в контексті сучасного навчально-виховного процесу / І.В. Родигіна // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2001. – №1 (8). – С. 46–50.
2. Кобися В. М. Підготовка електромеханіків засобами проектування комп'ютерно орієнтованих технологій навчання у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / Володимир Михайлович Кобися; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2012. – 274 с.
3. Погребняк С. В. Правова підготовка соціального педагога / С.В. Погребняк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 15. Ч. II. – Глухів: ГНПУ імені О. Довженка, 2010. – С. 218–221.

REFERENCES

1. Rodigina, I. V. (2001). *Struktura kompetentnosti yak pedahohichnoho yavyscha v konteksti suchasnoho navchal'novykhovnoho protsesu*. [Structure competence as pedagogical phenomenon in the context of modern educational process]. Donetsk.
2. Kobysja, V. M. (2012). *Pidhotovka elektromekhanikiv zasobamy proektuvannya komp'yuterno oriyentovanykh tekhnolohiy navchannya u profesiyno-tekhnichnykh navchal'nykh zakladakh*. [Training electrician by means of computer-oriented technology training in vocational schools]. Vinnytsia.
3. Pogrebnyak, S. V. (2010). *Pravova pidhotovka sotsial'noho pedahoha*. [Legal training of social pedagogy]. Hlukhiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МОСКОВ Василь Анатолійович – викладач економіки і спеціальних дисциплін Державного навчального закладу «Вище професійне училище №7 м. Вінниця, здобувач Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: фахова підготовка майбутніх кваліфікованих робітників, формування економічної компетентності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MOSKOV Vasyi Anatolievych – Teacher of Economy and special subjects of the State educational institution «Higher professional school №7 m. Vinnytsya», applicant candidate degree of pedagogical sciences Vinnytsia State

Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future skilled workers, forming the economic competence of future skilled workers building profile.

УДК 378:004

РОЩЕНЮК Алла Михайлівна –

старший викладач кафедри прикладної математики Рівненського національного університету водного господарства та природо-користування e-mail: list-2004@ukr.net

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В АДАПТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В сучасному світі постійного руху і великих можливостей, успіху досягають люди, здатні до роботи над собою, вмючі творчо мислити та застосовувати свої здібності на прикитці. Ці навики є показником самореалізації людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою проблеми самореалізації займались: Дж. Дьюї (у прагматизмі), А. Бергсон (в інтуїтивізмі), Д. Бертам, П. Сінгер (в утилітаризмі), К. Юнг, Е. Фром, А. Адлер (в індивідуалізації).

Мета статті: визначення компонентів самореалізації майбутніх фахівців з інформаційних технологій в адаптаційний період навчання у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше саме ж поняття самореалізації вжив Ф. Бредлі в книзі по етиці («Етичні дослідження», 1876), зокрема ціль людського життя, по Ф. Бредлі, є самореалізація в нескінченній і всеохоплюючій цілісності [2].

Свої погляди на проблему самореалізації у середині ХХ ст. висловлювали американські психологи-гуманісти: Е. Фромм, К. Роджерс, А. Маслоу, які говорили про самореалізацію людини через близький по сенсу термін «самоактуалізація».

Самоактуалізація (від лат. *actualis* – дійсний, справжній), **самореалізація** – прагнення людини до якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей [1].

З метою визначення компонентів самореалізації особистості студентів в адаптаційний період були використані

наступні *методики:*

– для вимірювання рівня самоактуалізації студентів ми використовували наступну методику: **методико самоактуалізаційний тест (САТ);**

– для вивчення особливостей соціально-психологічної адаптації та пов'язаних з ними рис використовували наступну методику: **опитувальник К. Роджерса та Р. Даймонда (СПА).**

Дослідження проводилося на базі РДГУ, НУВГП та Рівненського технічного коледже у 2015–2016 році. В якості досліджуваних брали участь 82 студенти першого курсу факультету прикладної математики віком 17–19 років. Обробка даних та підрахунки здійснювались за допомогою пакета статистичних програм Statistica 6.

I. Самоактуалізаційний тест Е. Шострома вимірює самоактуалізацію по 2 базовим та 12 додатковим шкалам. Базовими є шкали Компетентності у часі та Підтримки. Вони незалежні одна від одної, та на відміну від додаткових не мають спільних пунктів. Додаткові шкали складають 6 блоків, кожний пункт тесту включений в одну або більше додаткових шкал і, зазвичай, в одну базову. Таким чином, додаткові шкали включені в основні та змістовно складаються з тих самих пунктів. У нашому дослідженні найбільш цікавою постає 6 блок – **творчої спрямованості особистості.**

Специфіка самоактуалізації по результатам тесту САТ (шкали пізнавальних потреб і креативності) отримані наступні дані (див. табл. 1). Шкали складають блок ставлення до пізнання, показують рівень творчої спрямованості особистості.